

# Spis treści

|                               |    |
|-------------------------------|----|
| Od redaktorów naukowych ..... | 7  |
| Wykaz skrótów .....           | 10 |

## I. SPOŁECZEŃSTWO I GOSPODARKA POLSKI WCZESNOPIASTOWSKIEJ NA TLE PORÓWNAWCZYM

|                                                                                                                                      |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Z badań nad organizacją służebną w Polsce wczesnofeudalnej .....                                                                  | 15  |
| 2. Z dziejów wsi wczesnofeudalnej. Północnowłoski system dworski i jego upadek .....                                                 | 61  |
| 3. Dziedzictwo plemienne w ustroju Polski Piastowskiej .....                                                                         | 89  |
| 4. <i>Comites, principes, nobiles</i> . Struktura klasy panującej w świetle terminologii Anonima Galla .....                         | 133 |
| 5. Jurysdykcja kasztelańska i pobór danin prawa książęcego w świetle dokumentów XIII w. ....                                         | 143 |
| 6. Między prawem książęcym a władztwem gruntowym I. Z zagadnień początków poddaństwa w Polsce .....                                  | 173 |
| 7. Między prawem książęcym a władztwem gruntowym II. Instytucja kasztelanii majątkowych Kościoła w Polsce XII–XIII w. ....           | 201 |
| 8. <i>Ius aratorum</i> na tle praw grupowych ludności chłopskiej .....                                                               | 235 |
| 9. Organizacja opolna w Polsce piastowskiej .....                                                                                    | 267 |
| 10. Dziedzice bez wolności i wolni bez dziedzictwa. Kondycja chłopska w oczach trzynastowiecznej grupy rządzącej .....               | 318 |
| 11. Ludzie bez prawa. Niewolna kondycja w Polsce na tle wczesnośrednio-wiecznych zwyczajów germańskich i wschodniosłowiańskich ..... | 330 |
| 12. Czy opole istniało? .....                                                                                                        | 348 |

## II. ZE STUDIÓW NAD BARBARZYŃSKĄ EUROPEJĄ

13. Longobardowie czy Rzymianie? Służba wojskowa kupców i rzemieślników w świetle edyktu Aistulfa z 750 r. .... 383
14. *Legem ipsam vetare non possumus*. Królewski kodyfikator wobec potęgi zwyczaju .... 396
15. Człowiek istnieje w kolektywie. Jednostka w kręgu wspólnoty krewniczej, sąsiedzkiej i plemiennej .... 405
16. *Liber homo sub tutela nobilis* .... 421
17. Zemsta, okup i podmiot moralny w prawach barbarzyńskich .... 434
18. Wielki krewniak, wielki wojownik, wielki sąsiad. Król w oczach współplemieńców. .... 446
19. Laicyzacja przez chrzest .... 468
20. Pogańskie sacrum w ustroju i topografii najstarszych miast słowiańskich 486
21. Wiec i banicja. Z porównawczych studiów nad ustrojem plemiennym Germanów i Słowian .... 506